

נוצץ לו ברודווי בִּרְבִּים, ובודד לְבִי, לְבִי

שלושה שירים

מאנגלית: שחר־מרי מרדכי

ביולי 2019 תמלאנה מאה שנים לפרסומו של אחד השירים החשובים בהיסטוריה של ארה"ב. את השיר "אם נגזר עלינו למות" כתב המשורר קלוד מקיי בעיצומן של פרעות "הקיץ האדום". בין פברואר לאוקטובר 1919 נהרגו ונרצחו כמאתיים בני אדם ברחבי ארה"ב במהלך פוגרומים של אספסוף לבן נגד אוכלוסייה שחורה. המהומות החלו כמחאה פוליטית על רקע המצב הכלכלי ששרר בארה"ב בתום מלחמת העולם הראשונה, כשחיילים שחורים ולבנים כאחד התחרו על מקומות עבודה. עד מהרה הפכו המהומות להתקפות מאורגנות על שחורים ולמעשי לינץ'. השחורים השיבו מלחמה בשלושים ושש ערים ברחבי ארה"ב, ביניהן ניו־יורק, שיקגו, בולטימור, ממפיס, פילדלפיה, וושינגטון, ניו אורלינס וצ'רלסטון. השיר של מקיי פורסם בכתב העת הסוציאליסטי The Liberator, ואף הוקרא באותה שנה על במת הקונגרס על ידי סנטור רפובליקני. בשנת 2016 הוקרא השיר בטקס חנוכת המוזיאון הלאומי להיסטוריה ותרבות אפרו־אמריקנית בווינגטון הבירה. קלוד מקיי השתייך לתנועת "השחור החדש", תנועה שדָּרָךְ כוכבה בארה"ב בין שתי מלחמות העולם. התנועה ידועה יותר בכינויה "הרנסנס של הארלם", שכן מרכז הכובד שלה היה בהארלם שבניו־יורק. קלוד מקיי נחשב לבולט במנהיגיה ומי שהשפיע עמוקות על לנגסטון יוז וג'יימס בולדווין, חברי התנועה אף הם. ספר שיריו של מקיי, "צללי הארלם", ראה אור בשנת 1922, ונמנה עם הספרים הראשונים שיצאו מבית מדרשה של תנועת "השחור החדש".

מקיי נולד בשנת 1889 בג'מייקה והיגר לארה"ב בשנת 1912. בתחילה התיישב בצ'רלסטון שבדרום קרוליינה, אבל נוכח ממדי הגזענות נדד בשנת 1914 לניו־יורק. מקיי הלך לעולמו ב־22 במאי 1948 (לנגסטון יוז, אגב, מת בשנת 1967 באותו תאריך בדיוק). זה שלוש שנים אני מתגורר בארה"ב – שנה בניו־יורק ושנתיים בבולטימור, מרחק שעה נסיעה מהבית הלבן. בכל הפעמים שבהן עמדתי מול הבית הלבן, לא הלם בי הלב כמו בשנת 2019, לאחר שתרגמתי את השיר של מקיי, "הבית הלבן". מקיי, למיטב ידיעתי, לא תורגם מעולם לעברית, ואם כך, זו הפעם הראשונה ששיריו רואים אור בעברית.

אם נגזר עלינו למות

בֶּל נְמוּת פְּחִזִּירִים, אִם לְמוּת נִגְזֹר עָלֵינוּ.
לֹא כְּנִצּוּדִים, דְּחוּקִים אֶל גְּזֶרֶת גּוֹרֵל,
כְּשִׁכְלָבִים רַעֲבִים וּטְרוּפִים נוֹבְחִים סְבִיבֵנוּ,
שׁוֹפְכִים אֶת לַעְגָם עַל גְּזֵעֵנוּ הַמִּקְלָל.
אִם לְמוּת נִגְזֹר עָלֵינוּ, אֲזֵי עֲטוּרֵי הָדָר.
אֶל מוֹל הַמַּפְלְצוֹת אֲשֶׁר נִגְדָן נִמְרָד
לֹא יִשְׁפֹךְ לְשׁוֹא דָמֵנוּ הַיָּקָר;
אֶף שְׁמֵתִים אֲנַחְנוּ, יַחֲלִקוּ לָנוּ כְבוֹד!
הוּא אַחִים! מוֹל אוֹיְבֵנוּ הַמִּשְׁתַּף נַעֲמֵד בְּיַחַד!
אֶף שְׁמַעְטִים אֲנַחְנוּ, הִבֵּה נִגְלָה עֲזֵרוֹחַ
עַל שְׁלַל מַכּוֹתֵיהֶם נִנְחִית מִכָּה אַחַת נִצַּחַת!
וְכִי מָה צָפוֹן לָנוּ מִלֵּבָד קִבְּרָנוּ הַפְתּוּחַ?
מוֹל הָאֶסְפָּסוּף הִרְצַחְנִי וּמוֹג הַלֵּב נִתְיַצֵּב זְקוּפֵי־קוֹמָה
דְּחוּקִים אֶל קִיר, עַל סֵף מוֹת, אֲבֵל מְשִׁיבִים מִלְחָמָה!

הבית הלבן

דִּלְתָהּ נְעוּלָה בְּפָנַי; שְׁרִיר בָּהֶן לֹא זָע.
אֵינֶנִּי שֶׁבַע רָצוֹן, אֲבָל קָשׁוּחַ;
כִּי בְּאִמְתַּחֲתֵי הַחֵן וְהַתְּעוּזָה
לִשְׁאֵת אֶת זַעֲמִי גָאָה וְלֹא שְׁחוּחַ.
מִדְרֶךְ רִגְלִי בּוֹעֵר, רוֹפֵף תַּחְתִּי, נִרְעָד;
דְּמִי רוֹתַח, וּמוֹאֵץ הַדְּפֵק בַּעֲבָרִי,
פָּרָא מְשֻׁחָז, בְּמוֹרֵד הָרְחוּב הַנִּכְבֵּד
בוֹ דִּלְתָהּ זְכוּכִית מְגַפֶּת, נִיצוּץ־שֶׁל־שַׁחַץ מוֹל שִׁבְרִי.
הוּ, דְּבָרִי תְבוּנָה שְׁעָה־שְׁעָה דְּרוּשִׁים
בְּעֵמֶק הַחֲזוּה – נִזְעָם, חֲבוּל, חוֹבֵט –
לְמִצָּא בוֹ אֶת הַכֹּחַ הָעֵל אֲנוּשִׁי
עַל מְנַת שְׁלֵשׁוֹן חֻקֶּיהָ אֲצִית!
הוּ, עָלִי לְשֹׁמֵר עַל לְבִי מִכָּל פְּגִיעָה
מִן הָאָרֶס שְׁנִצֶּצַת בָּהּ בְּכַח הַשְׁנֵאָה.

בברודוויי

כַּפּוֹת רִגְלִים צְעִירוֹת בְּצַעַד רִשְׁלָנִי
מִשְׁתַּהוֹת סְבִיבִי לְאֶרֶץ הָרְחוּב הַסֶּסְגוּנִי;
מֵעַל – מֵאָה שְׁלֹטִים צִעְקָנִים מִתְנוֹסְסִים
שׁוֹפְכִים אֶת אוֹרֶם הַבְּהִיר, פִּנְטִסְטִי בִּזְהָרוֹ
עַל הַהֲמוֹנִים אֲשֶׁר שֹׁשִׁים
וְעַל טוֹרִים נָעִים שֶׁל כְּרִכְרוֹת.
הוּ בְּרוּדוֹי, פֶּלֶא כֹה כִּבִּיר
אֲבָל בּוֹדֵד לְבִי, לְבִי.

בְּעֵבְתוֹת קָשׁוּר הִלֵּהט לַחֲשֵׁק הַחֲשׁוּף
שֶׁצּוֹעֵד כְּמוֹ־עַל־מִסְלּוֹל נוֹעֵז וְחֲצוּף;
מִתּוֹךְ תַּאֲטְרָאוֹת, קִבְרִט, בִּתִּי מְלוֹן
מוֹפְזִים צְבָעֵי הַקִּשּׁוֹת שֶׁל בְּרוּדוֹי כְּלֵהָבָה,
שֹׁשִׁים בַּחוּץ, שְׂמִיחִים בְּפָנִים; כְּמוֹ בַּחֲלוּם
אֲנִי עוֹמֵד בְּבְרוּדוֹי וּמִתְבּוֹנֵן, אֲבָל
נוֹצֵץ לוֹ בְּרוּדוֹי בְּרָבִים
וּבוֹדֵד לְבִי, לְבִי.